

Розділ 8

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА

ХАРИТОНОВА О. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

ЛІЦЕНЗІЙНІ ДОГОВОРИ ТА ВІЛЬНІ ПУБЛІЧНІ ЛІЦЕНЗІЇ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Підставою як виникнення, так і трансформації творчих (авторських) правовідносин інтелектуальної власності може бути договір, котрий може тут виступати як окремий юридичний факт або елемент юридичної сукупності (фактичного складу).

Укладення договору ґрунтується на принциповому положенні ст. 627 ЦК України про те, що сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. За учасниками договору визнається можливість самостійно формувати суб'єктивні права і юридичні обов'язки. Це означає, що договір є інструментом створення прав і обов'язків на підставі узгодженого волевиявлення. Принцип свободи договору включає в себе і передбачає свободу вибору партнера за договором; свободу погодитися чи відмовитися від укладання договору; свободу визначити його зміст.

Нормативне закріплення принципу свободи договору, як одного із загальних принципів цивільного права, сформульований у ст. 627 ЦК України, знаходить своє підтвердження і в інших положеннях цивільного законодавства. Цей принцип визнається одним з наріжних камнів приватного права взагалі, а відтак і цивільного права країн, які мають або орієнтуються на ринкову економіку.

Свобода договору, крім можливості вибору контрагента і визначення змісту договору, включає також: 1) вільний прояв волі особи на вступ у договірні відносини; 2) вільний вибір сторонами форми договору; 3) право сторін укладати як договори, передбачені законом, так і

договори, що законом не передбачені, але йому не суперечать; г) право сторін за своєю згодою змінювати, розривати або продовжувати дію укладених ними договорів; 4) визначати способи забезпечення договірних зобов'язань; 5) право встановлювати форми (засоби) відповідальності за порушення договірних зобов'язань та ін (Луць А. В. Свобода договору в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А. В. Луць. — К., 2001. — С. 9.).

Свобода договору не є безмежною: вона існує в рамках чинних нормативних актів, звичаїв ділового обороту, а дії сторін договору мають ґрунтуватися на засадах розумності, добросовісності та справедливості. Значення договірної свободи в кінцевому результаті зводиться до того, що учасникам господарського обороту надається можливість вирішити, чи буде між ними укладений договір, а якщо буде, то яким буде його зміст. Разом із тим, ця свобода не є абсолютною, тому що, приймаючи рішення, сторони при укладенні договору повинні керуватися законами.

Стаття 1107 ЦК України містить перелік видів договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Зокрема, до них належить і ліцензійний договір, який є однією з головних підстав трансформації (перетворення) творчих (авторських) правовідносин інтелектуальної власності у похідні «обмежені» правовідносини інтелектуальної власності, за якої зберігаються й первісні правовідносини.

Згідно зі ст. 1109 ЦК України ліцензійний договір є домовленістю сторін, за якою одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог чинного законодавства. Договір є консенсуальним, двостороннім, і, як правило, оплатним.

При укладанні ліцензійного договору мають враховуватися вимоги ЦК України та Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», Закону України «Про авторське право і суміжні права». Законодавство України досить детально регламентує укладення та виконання ліцензійних договорів на використання низки об'єктів промислової власності та інших об'єктів. Ліцензійний договір має специфічні риси, які полягають у наступному: 1) запропонований до передачі за договором продукт є нематеріальним; 2) ліцензіат набуває право на використання визначених договором майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності; 3) матеріальні об'єкти, що передаються за ліцензійним договором, є лише носіями інформації, яка є інтелектуальною власністю; 4) основний елемент об'єкту — виключне право інтелектуальної власності не переходить до ліцензіата, йому лише надається тимчасове

право користування об'єктом цього права; 5) власник патенту при видачі ліцензії зберігає за собою майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності (Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підруч. / В. Д. Базилевич. — К. : Знання, 2006. — С. 221).

Слід зазначити, що цифрові технології поставили на порядок денний питання існування й інших, крім традиційних, інструментів використання прав інтелектуальної власності. До одного з них слід віднести інститут вільних публічних ліцензій, який було винайдено з метою спрощення та здешевлення надання дозволів на використання об'єктів авторського права та суміжних прав.

Вільна ліцензія являє собою такий ліцензійний договір, умови якого містять дозвіл користувачу від правовласника на конкретний перелік способів використання його твору, які дають йому багато переваг. Для того, щоб вважатися вільною, ліцензія має дозволяти: використовувати твір з будь-якою метою, досліджувати його, створювати і поширювати копії твору, вносити у твори зміни, публікувати і поширювати такі змінені твори.

Права, перераховані у вільній ліцензії, як правило, надаються будь-якій людині в світі. Вільні ліцензії, зазвичай, є безстроковими (на строк дії авторського права), всесвітніми, невиключними і безвідкличними.

Поява вільних публічних ліцензій пов'язана також з рухом за обмеження авторського права (так званого руху «copyleft»).

Юридично вільні ліцензії дуже схожі на звичайні ліцензійні договори, передбачені цивільним законодавством, так само вони ґрунтуються на принципах свободи договору.

Однак існує і низка питань, пов'язаних з дією таких договорів.

Зокрема, у літературі обговорюються питання визначення форми вільних ліцензій, безвідплатний характер таких договорів, проблеми ідентифікації сторін, тощо. Питання про визначення форми договору є найменш складним, оскільки електронна форма даного договору може бути визнана видом письмової форми.

Проблема невідчужуваності права на недоторканість твору також була піднята неодноразово стосовно традиційних форм використання прав інтелектуальної власності, вона не є новою для теорії права інтелектуальної власності і має своє вирішення.

Більш складною і такою, що потребує законодавчого вирішення, є проблема дії таких ліцензій при реалізації права автора на відзив твору.

Таким чином, навіть побіжне ознайомлення з новим видом використання прав інтелектуальної власності у всесвітній мережі Інтернет, робить необхідним теоретичне опрацювання багатьох пов'язаних з цим питань з подальшим вдосконаленням чинного законодавства, зокрема, у сфері права інтелектуальної власності.